

УДК 378.091.12.011.3-051:78

UDC 378.091.12.011.3-051:78

НАТАЛІЯ ІЛІНІЦЬКА,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(Україна, Хмельницький, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія, вул. Проскурівського підпілля, 139)*

NATALIA ILINITSKA,

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
(Ukraine, Khmelnytsky, Khmelnytsky Humanitarian Pedagogical Academy
Proskurivskoho Pidpillia str., 139)
<https://orcid.org/0000-0001-8659-7781>*

Акмеологічний підхід у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва Acmeological Approach in Professional Training of the Future Teacher of Music Art

Анотація. У статті розглядається сутність акмеології, яка розкриває закономірності розвитку особистості, реалізацію її творчого потенціалу. Особлива увага приділяється значенню акмеологічного підходу в удосконаленні освітнього процесу з метою забезпечення вищого рівня професійної майстерності у майбутнього вчителя музичного мистецтва. Акмеологічний підхід передбачає: цілісне вивчення зростаючої людини; створення в освітньому процесі ситуацій успіху; організацію творчої діяльності як варіативного освітнього простору, інтелектуального й творчого потенціалу кожної індивідуальності; професіоналізм як вищий рівень реалізації. Окреслені пріоритетні ознаки акмеологічного підходу, за висновками Н. Кузьміної, є: орієнтація на «акме» – вдосконалення на всіх етапах життя й діяльності людини; всебічний розвиток вдосконалення свідомості й діяльності груп; оптимістичний погляд на людину та її майбутнє, використання акмеологічного проектування вищих досягнень окремими особами, а також групами й товариствами. Розглянуто основні акмеологічні характеристики професійного середовища в навчальному закладі: вплив на професіоналізм особистості й діяльності; векторність – вираження ефекту навчального в контексті вирішення акмеологічних задач; перенесення механізмів взаємодії з освітнім середовищем й опосередкованих нею психічних властивостей суб'єкта на потенційні професійні середовища; насиченість освітнього середовища максимальною кількістю елементів професіоналізації

Ключові слова: акмеологія, акмеологічний підхід, професійна майстерність, майбутні вчителі музичного мистецтва.

Summary. The essence of acmeology, which reveals the laws of personality development, the realization of the creative potential have been examined in the article. Particular attention is paid to the importance of the acmeological approach in improving the educational process in order to provide a higher level of professionalism of the future teacher of music art. Acmeological approach involves: holistic study of a growing person; creation of successful situations in the educational process; organization of creative activity as a variable educational space, intellectual and creative potential of each individuality; professionalism as the highest level of implementation. The priority signs of the acmeological approach, according to N. Kuzmina have been outlined, they include: orientation on «acme» - improvement at all stages of life and human activity; comprehensive development of improving consciousness and groups activities; optimistic view on a person and his or her future, the use of acmeological projecting of higher achievements by individuals, as well as groups and societies. The main acmeological characteristics of the professional environment in the educational institution have been considered: influence on personality and activity professionalism; vector orientation - the expression of the educational effect in the context of the solution of acmeological tasks; the transfer of mechanisms for interaction with the educational environment and the mediated mental properties of the subject to the potential professional environment; the saturation of the educational environment with the maximum number of elements of professionalization.

Key Words: acmeology, acmeological approach, professional skill, future teachers of music art.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Сьогодні перед закладами вищої освіти поставлено завдання навчання й виховання студентів, підготовка їх до успішної соціалізації. Різноманітні наукові підходи до фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва потребують розробки питань, пов'язаних з розвитком їх творчої активності, прагненням самореалізації. Проблема професійного росту особистості, його успішність є головним для акмеології, яка займає одну з провідних позицій у вищій освіті.

Місце акмеології в системі наук про людину як особистість визначив Б. Ананьев в монографії «Людина як предмет пізнання» (Ананьев Б., 1968). Ним організовані перші дослідження розвитку

дорослої людини під впливом освіти, а також розвитку дорослих і дітей засобами освіти. Це призвело до створення акмеологічної теорії фундаментальної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій... Вивчення наукової літератури з питання акмеологічного підходу до фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва показало, що ще з 80-х років ХХ ст. вітчизняні дослідники розглядають акмеологію як науку про закономірності розвитку зрілих людей і досягнення ними вершин творчого розвитку (А. Бодальов, А. Деркач, Н. Кузьміна). До пріоритетних ознак акмеологічного підходу, за висновками Н. Кузьміної, належать:

- орієнтація на «акме» – вдосконалення на всіх етапах життя і діяльності людини;
- всебічний розвиток вдосконалення свідомості й діяльності груп (товариств), переконаність у можливості масового вдосконалення;
- оптимістичний погляд на людину та її майбутнє, виражений в антропологічному акмеїзмі, використання акмеологічного проектування вищих досягнень окремими особами, а також групами й товариствами (Кузьміна – Гаршина Н., 2007).

Автори підкреслюють значущість освіти і його засобів в реалізації творчого потенціалу, сходження людини до вершин самореалізації (Дудина М., 2008).

Теоретичні основи акмеології розкривали такі вчені, як А. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна, В. Максимова та ін. Питанням ефективності навчально-виховного процесу й використання акмеологічного підходу при підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва присвятили свої наукові праці у сфері мистецької освіти (І. Виноградова, Н. Гузій, К. Завалко, А. Козир, Г. Падалка, О. Рудницька, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.):

Формулювання цілей статті... Метою статті є розкрити використання та вплив акмеологічного підходу у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Завдання роботи – узагальнити, систематизувати теоретичні наукові матеріали з теми, показати можливості їх використання в навчальній та виховній роботі, подальшого використання акмеологічного підходу до процесу професійного становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу... Закон циклічності розвитку наук – від інтеграції до диференціації й від диференціації до інтеграції на новому рівні узагальненості – сформульований В. Вернадським у 1926 р.. Протиріччя, що виникають у розвитку самих наук, вирішуються засобами створення нових наук. Так виникла акмеологія (Кузьміна Н., 2008).

Термін походить від грецького слова «асте», яке означає «вершина, найвищий рівень досягнень». Це пов'язане з багатовимірною характеристикою стану дорослої людини й трактується як «соматичне, фізіологічне, психічне й соціальне становище особистості, що характеризується зрілістю її розвитку, досягненням високих показників у її діяльності й творчості» (Великий тлумачний словник сучасної української мови., 2004). Виникнувши на стику психології, педагогіки, соціології та інших гуманітарних наук, акмеологія з'явилася як синтетична наука про людину, досягнення нею вершин професіоналізму.

На думку Н. Разіної, основними акмеологічними характеристиками професійного середовища в навчальному закладі можуть бути:

- вплив на професіоналізм особистості й діяльності;
- векторність – вираження ефекту навчального в контексті вирішення акмеологічних задач;
- перенесення механізмів взаємодії з освітнім середовищем й опосередкованих нею психічних властивостей суб'єкта на потенційні професійні середовища;
- насиченість освітнього середовища максимальною кількістю елементів професіоналізації (Разіна Н., 2009).

Акмеологічний підхід дозволяє знайти стійкі зв'язки між рівнем продуктивної діяльності та умовами, які зумовлюють досягнення вищих результатів, вершин. Предметом акмеології є: саморозвиток зрілої людини; самореалізація його творчого потенціалу в процесі творчої діяльності на шляху до вищих досягнень; умови, які як сприяють, так і перешкоджають досягненню вершин; закономірності навчання вершин професіоналізму; самоосвіта, самоконтроль (Кузьміна Н., 1995).

Акмеологічний підхід передбачає:

- 1) цілісне вивчення зростаючої людини – як індивіда, особистості, індивідуальності;
- 2) створення в освітньому процесі ситуацій для мотивації успіху, прагнення до високих результатів, до креативності;
- 3) організацію творчої діяльності як варіативного освітнього простору, інтелектуального й творчого потенціалу кожної індивідуальності;
- 4) професіоналізм як вищий рівень практичної реалізації сутнісних сил людини в його професійній діяльності; духовність (Максимова В., 2004).

На думку І. Драча, акмеологічний підхід конкретизує ідею гуманізації освіти, засади сучасної ідеології виховання у вищому навчальному закладі, спрямованих на досягнення подвійної мети:

підготовку до майбутньої професійної діяльності та морально-духовне виховання особистості студента, що формує її духовний світ (Драч І., (б.д)).

Важливим завданням фахового становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва є його особистісний акмеологічний розвиток. Для цього в процесі підготовки до продуктивної діяльності майбутньому вчителю необхідно оволодіти інноваційними технологіями як інструментарієм вирішення цих завдань, що безсумнівно збагатить методичне поле вчителя, підвищить його фахову компетентність та відповідно сформує його ціннісно-змістові орієнтації. З іншого боку, важливим є орієнтування майбутнього вчителя на особистісний загальнокультурний саморозвиток, на власний неперервний освітній процес, що є необхідною умовою в русі до акме вершини. Тому особливого значення ми надаємо акмеологічному підходу. Саме в акмеологічному підході до інноваційних процесів увага акцентується на здатності особистості до самостійного визначення завдань та їх реалізації, вирішення фахових проблем на шляху досягнення високих результатів (Лабунець В., 2015).

Основними завданнями навчальної роботи майбутніх вчителів музичного мистецтва є: закріплення системи ціннісних орієнтацій у фаховій діяльності. Ця діяльність здійснюється на основі акмеологічних принципів, коли студент постає як суб'єкт майбутньої професійної діяльності, а в ході освітнього процесу відбувається розкриття його творчого потенціалу. Реалізується це, перш за все, в ході вивчення музично-виконавських та музично-теоретичних дисциплін, представлених в основних освітніх програмах: «Основний музичний інструмент», «Акомпанемент», «Постановка голосу», «Гармонія», «Хорове аранжування» та ін. (Проняєва Н., 2014).

З позиції акмеологічного підходу до фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва основними орієнтаціями В. Лабунець визначив:

- цінності, що пов'язані з утвердженням своєї ролі й значення в соціальному та професійно-педагогічному середовищі;
- підвищення значущості та престижу професії вчителя музичного мистецтва загальноосвітньої школи;
- можливість особистісного впливу на духовний розвиток учнів художньо-музичними засобами;
- творче вдосконалення змісту, форм, методів музичного навчання (Лабунець В., 2015).

Висновки... Таким чином, реалізація акмеологічного підходу до вдосконалення змісту професійної підготовки педагога-музиканта сприяє: посиленню професійної мотивації студентів, стимулюванню їх творчого потенціалу та ефективному використанню особистісних ресурсів.

Використання акмеологічних принципів при підготовці майбутніх вчителів музики дозволяє говорити про те, що вони сприяють появі у студентів творчої самореалізації, потреби в саморозвитку, сформованість якої є однією з характеристик готовності майбутнього вчителя музики до успішного здійснення професійної діяльності.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Ананьев, Б. Г. (1968). *Человек как предмет познания*. Ленинград: ЛГУ. / Ananyev, B. G. (1968). *Chelovek kak predmet poznaniya*. Leningrad: LGU. [in Russian]
2. Бусел, В. Т. (Ред.) (2004). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун». / Busel, V. T. (Red.) (2004). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy*. Kyiv, Irpin: VTF «Perun». [in Ukrainian].
3. Драч, І. І. (б.д.). *Акмеологічний підхід до формування професійної компетентності студентів у вищому навчальному закладі*. Взято з <http://tme.umo.edu.ua/docs/2/09drachs.pdf> (дата звернення 25.05.2019) / Drach, I. I. (b.d.). *Akmeolohichniy pidkhid do formuvannia profesiinoi kompetentnosti studentiv u vyshchomu navchalnomu zakladi*. Retrieved from: <http://tme.umo.edu.ua/docs/2/09drachs.pdf> (last accessed 25.05.2019). [in Ukrainian].
4. Дудина, М. Н. (2008) *Образование взрослых: от педагогики к андрагогике и акмеологии. Современные наукоёмкие технологии*, 5, 13-15. / Dudina, M. N. (2008) *Obrazovaniye vzroslykh: ot pedagogiki k andragogike i akmeologii. Sovremennyye naukoemykiye tekhnologii*. 5. 13-15. [in Russian].
5. Кузьмина, Н. В. (2008) *Акмеологическая концепция развития продуктивной компетентности специалиста*. Санкт-Петербург: Ковров. / Kuzmina, N. V. (2008) *Akmeologicheskaya kontseptsiya razvitiya produktivnoy kompetentnosti spetsialista*. Sankt-Peterburg: Kovrov. [in Russian].
6. Кузьмина, Н. В. (1995) *Предмет акмеологии*. Санкт-Петербург: Питер. / Kuzmina, N. V. (1995) *Predmet akmeologii*. Sankt-Peterburg: Piter. [in Russian].
7. Кузьмина–Гаршина, Н. В. (2007) *Акмеологические законы развития продуктивной компетентности специалиста фундаментального образования, Модернізація вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів* Матеріали Всеукраїнського методологічного семінару з міжнародною

участю. (с. 7-43). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка. / Kuzmyna–Harshyna, N. V. (2007) Akmeologicheskiye zakony razvityia produktivnoi kompetentnosti spetsyalysta fundamentalnogo obrazovaniya, Modernizatsiia vyshchoi osvity u konteksti yevrointerhatsiinykh protsesiv Materialy Vseukrainskoho metodolohichnogo seminaru z mizhnarodnoiu uchastiu. (s. 7-43). Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka. [in Ukrainian].

8. Лабунець, В. (2015) Наукові підходи до інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 12, 47-55. / Labunets, V. (2015) Naukovi pidkhody do instrumentalno-vykonavskoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia, 12, 47-55. [in Ukrainian].

9. Максимова, В. Н., & Полетаева, Н. М. (2004) *Акмеология последипломного образования педагога*. Санкт-Петербург. / Maksimova. V. N.. & Poletayeva. N. M. (2004) Akmeologiya poslediplomnogo obrazovaniya pedagoga. Sankt-Peterburg. [in Russian].

10.Проняева, Н. А. (2014) Использование акмеологических принципов как условие повышения качества профессиональной подготовки будущих учителей музыки. *Акмеология научно-практический журнал* (специальный выпуск), 1-2, Москва. / Pronyayeva. N. A. (2014) Ispolzovaniye akmeologicheskikh printsipov kak usloviye povysheniya kachestva professionalnoy podgotovki budushchikh uchiteley muzyki. Akmeologiya nauchno-prakticheskiiy zhurnal (spetsialnyy vypusk). 1-2. Moskva. [in Russian].

11.Разина, Н. А. (2009) Акмеологический подход к развитию профессионализма современного педагога в инновационной образовательной среде средней школы. *Вестник научной школы педагогов «Акме»*, 3. Взято з http://www.intellect-invest.org.ua/rus/school_akme_vestnik_akme_akme_3_2009_razina_aktualiz_razviv_potenziala/?print. (дата звернення 30.05.2019) / Razina. N. A. (2009) Akmeologicheskiiy podkhod k razvitiyu professionalizma sovremennogo pedagoga v innovatsionnoy obrazovatelnoy srede sredney shkoly. Vestnik nauchnoy shkoly pedagogov «Akme». 3. Retrieved from: http://www.intellect-invest.org.ua/rus/school_akme_vestnik_akme_akme_3_2009_razina_aktualiz_razviv_potenziala/?print. (last accessed 30.05.2019). [in Russian].